روش تفهمی وبر

وحید اسلام زاده

علم و روش های علمی برای ماکس وبر فوق العاده مهم و ارزشمند هستند به گونه ای که نیمی از افکار او را شامل می شوند. از این بابت ماکس وبر درباره علم و یافته های علمی و همچنین روش های علمی بسیار سخت گیر است. او وظیفه یک استاد دانشگاه را با یک فعال سیاسی بسیار متفاوت می داند و به استاد حق اظهارنظر شخصی را نمی دهد: «استادان نیز مانند هر کس دیگر برای نشر افکار و آرمان های خود راه های دیگری هم دارند... اما استاد نباید، در مقام استادی، خواهان به دست گرفتن رهبری و برافراشتن پرچمی باشد که متعلق به دولتمردان و مصلحین است.» (وبر، ص ۲۳) استاد، کلاس درس را برای علم بگذارد و انجمن ها، مطبوعات و غیره را برای فعالیت های دیگر (از قبیل سیاسی).

وبر دوباره سخت گیرانه می نویسد: «تنها چیزی که روش شناسی، حق بیان آن را داعیه خود می داند این است که روشن کند دسته ای از مسائل از نظر منطقی متفاوت از دسته ای دیگر هستند و اگر این ۲دسته در هر بحثی با هم مخلوط شوند، هر ۲طرف بحث دچار کژ فهمی متقابل خواهند شد. سخن دیگر روش شناسی این است که بررسی دسته ای از این مسائل (مسائل تجربی)، با وسایلی که علوم تجربی در اختیار دارد معنادار است. امابه کار بردن همین رویه درباره دسته دیگر (مسائل ارزشی) کاملاً گمراه کن است. (وبر، ص ۶۳)

وبر هیچ گاه به قطعیت علمی اعتقاد نداشت: «عصری که میوه درخت معرفت را چشیده باشد محکوم است بداند که نمی تواند براساس نتایج تحلیل جهان، حتی کامل ترین تحلیل جهان، معنای جهان را دریابد، بلکه خود باید این معنا را بیافریند. و نیز باید بداند که حاصل دانش تجربی روزافزون ما هرگز نمی تواند دیدگاه های کلی به زندگی و جهان باشد و هم این که، والاترین آرمان ها - که نیرومندترین قوه محرکه ما هستند- فقط در مصاف با آرمان هایی دیگر شکل می گیرند که برای دیگران همانقدر مقدس اند که آرمان های ما برای ما.» (وبر، ص ۹۶)

روش تفهمی:

واحد تحلیل ماکس وبر فرد است. دلیلش نیز بر این پایه استوار شده است که فقط فرد است که قادر به انجام کنش «معنادار» اجتماعی است. به لحاظ جامعه شناختی، چیزی به عنوان شخصیتی جمعی که عمل می کند» وجود ندارد. وقتی در متنی جامعه شناختی به دولت،ملت، سازمان صنفی، خانواده یا یگان ارتشی، یا به جمع هایی مشابه اشاره می شود، منظور از آن صرفاً نوع خاصی از شکل گیری کنش های اجتماعی واقعی یا ممکن اشخاص منفرد است.» (فرانک پارکین، ص ۲۲)

تحلیل ریمون آرون از جامعه شناسی تفهمی ماکس وبر یکی از تحلیل های ناب و اصیل است که تا به امروز بهتر از آن نوشته نشده است. وی در کتاب جامع خود می نویسد: «از آنجا که جامعه شناسی علم تفهمی کنش اجتماعی است، تفهم مستلزم درک معنایی است که فاعل کنش برای رفتار خویش می پذیرد. پارتو منطق کنش ها را باستناد به شناخت های ناظر کنش می سنجید، در حالی که هدف و منظور وبر عبارت است از تفهم معناداری که هر فاعل رفتار به رفتار خاص خویش می دهد. (ریمون آرون، ص ۲۱۱)

نگاه وبر به جامعه شناسی تفهمی نگاهی است که رفتار عقلایی را با رفتار غیرعقلایی می سنجد. بدین معنی که با مطالعه رفتار غیرعقلایی است که انحراف از رفتار عقلایی شناخته می شود: «برای یک تحلیل علمی نوع شناختی، مناسب تر است که هر رفتار غیرعقلایی را به عنوان انحرافی از کنش عقلایی خالص در نظر بگیریم. ابتدا تعیین کنیم که در صورت عدم تأثیرگذاری عوامل غیرعقلایی، کنش افراد چگونه می بود. با مطرح کردن عناصر غیرعقلایی، می توان انحراف از روند فرض شده را بررسی نمود.» (اقتصاد و جامعه، ص ۶)

ژولین فروند معتقد است که: «وقتی وبر عنوان جامعه شناسی تفهمی را به کار می برد، به هیچ وجه قصدش این نیست که برای تفهم، نسبت به تبیین، شرف بیشتری قائل شود، یا دیگر گرایش های جامعه شناسی را تخطئه کند، بلکه می خواهد منحصراً ناکافی بودنشان را که گاهی تعمدی است، برنموده و تنگی برخی از دیدگاه ها را نشان دهد. جامعه شناسی تفهمی در معنایی که چشم اندازهای نوینی به روی جامعه شناسی سنتی می گشاید تفهمی است.» (ژولین فروند، ص ۹۹)

از آنجا که وظیفه علم اجتماعی راه یافتن به فهم های ذهنی فرد برای رسیدن به انگیزه های کنش اجتماعی است، این عمل باید با آنچه علوم طبیعی به عهده دارد کاملاً متفاوت باشد. یکی از علت های مهم این تفاوت، درک رفتار فردی است. برای شناخت اشیاء که ساکن و بی جان هستند، یا حتی سلول ها که موجودات زنده هستند و سیارات که در حال حرکت، و به طور خلاصه هر چه غیرفرد انسانی است، مشاهده منتج به قانونی عام می شود. اما برای فهم و تحلیل رفتار فرد انسانی و حتی انجام آن احتیاج به انگیزه وجود دارد. اگر برای فردی انگیزه فهم رفتار دیگری و پاسخ متقابل به آن رفتار ایجاد نشود، هیچ تحلیل و فهمی امکانپذیر نمی باشد. یکی از وظایف مهم جامعه شناسی ماکس وبر شناخت این انگیزه ها است. انگیزه ها ابتدا در ذهن فرد معنا و هویت می یابد و سپس خود را با رفتاری به ظهور می رساند. به همین علت است که هر فردی نظریه و تبیینی از رفتار خود دارد. هیچ شیئی و حیوانی از مفاهیمی همچون، سوسیالیسم، نبرد طبقاتی، قشربندی اجتماعی و... تبیین و فهمی ندارد و در او هیچ احساس یا تعقلی را برنمی انگیزاند. تنها فرد انسانی است که براساس ذهنیت خود از آنها تعریف و برداشتی ارائه می دهد.

«امکان بازآفرینی ذهنی رفتار دیگری بی شک برای بداهت ویژه تفهم، مهم است، اما شرط مطلق یک تفسیر معنادار نیست.» (ژولین فروند، ص ۱۰۷) «فهمیدن دیگران نه به معنای معذور داشتن دیگران است و نه این که صرف فهمیدن دیدگاه دیگران، در اصل، به تأیید آن منجر می شود. بلکه بدین وسیله با سهولت و احتمال بیشتری به آگاهی از موضوعات و دلایل بازدارنده توافق نایل می شویم. (وبر، ص ۳۷) وبر معتقد است که معانی ذهنی سرچشمه ایجاد انگیزه ها و احساسات است. بر این معناست که جامعه شناسی وبر را جامعه شناسی تفهمی نامیده اند. منظور از این روش تلاش مشاهده گر برای درک کنش اجتماعی از رهگذر پیوندی همدلانه با کنشگر است. روند کار به این صورت است که پژوهشگر سعی می کند خود را با کنشگر و انگیزه های او یکی کند و سیر رفتار را از دید کنشگر نظاره کند، نه از دید خویش. با این روش است که می توان خود را جای دیگری قرار داد. با همان گفته ماکس وبر، لازم نیست قیصر باشیم تا قیصر را درک کنیم.

«مقصود از تفهم در اندیشه وبر به هیچ وجه نوعی استعداد اسرارآمیز، استعدادی خارج یا برتر از عقل یا ورای مشی منطقی علوم طبیعی نیست.» (ریمون آرون، ص ۲۱۵)

روش تفهمی نیز خود به ۲ نوع تقسیم می شود: یکی فهم مشاهده ای بی واسطه و دیگر فهم تبیینی. فهم مشاهده ای بی واسطه همان ارتباط رودر رو است. همان نفس به نفس است که با هر تغییر حالتی در چهره (خوشحال یا ناراحت) می توانیم بفهمیم که فرد رو به روی ما چگونه احوالی دارد. اما جامعه شناسی وبر سعی دارد از این فراتر رفته و به چرایی مسأله برسد. چرایی مسأله همان فهمی تبیینی است که «برایان فی» آن را در قالب فلسفه اجتماعی چند فرهنگی به تفصیل توضیح داده است.

ژولین فروند در نقل قولی از وبر می نویسد: «ما علمی را جامعه شناسی می نامیم (و در همین معناست که ما این واژه را در معانی بسیار گوناگون به کار خواهیم برد) که می خواهد از راه تفسیر به فهم کردار اجتماعی نائل آمده و سپس به شیوه علی چگونگی گسترش و آثار مترتب بر این کردار را تبیین کند.» (ژولین فروند، ص ۱۰۱) «هر کنشی در زنجیر انگیزه قابل درکی قرار گرفته که درک آن می تواند به عنوان تبیین روند واقعی رفتار محسوب شود. بنابراین، در هر علمی که به معنای ذهنی کنش توجه دارد، ارائه تبیین نیازمند احاطه بر ترکیبی از معانی است که فرآیند واقعی کنش قابل درک به آن تعلق دارد. آیا «جوب بر» کارش را برای مزد انجام می دهد، یا برای مصرف در فصل زمستان و یا برای سرگرمی. اما ممکن است او برای خلاصی از عصبانیت این کار را انجام دهد.» (اقتصاد و جامعه ص ۹) با فهم تبیینی است که پاسخ چرایی یک رفتاری داده می شود. به عبارتی کلی تر، فهم تبیینی با قرار دادن کنش مورد نظر در سلسله انگیزه های قابل درکی که فهم آن ها را بتوان تبیینی از روند واقعی رفتار تلقی کرد به دست می آید. به بیانی دیگر، ما با قرار دادن کنش در زمینه معنایی وسیع تر به درک آن نایل می شویم. تنها با رجوع به چارچوب گسترده تری از شناخت است که هرگونه کنش اجتماعی را می توان به درستی فهمید و توضیح داد. نکته بسیار مهمی که ماکس وبر به آن توجه داشت این بود که وی هیچ گاه تبیین را با فهم به پایان نمی رساند، بلکه آن را به ابزاری تبدیل می سازد برای ساخت فرضیه های محکم و ریشه دار تا با تأیید تجربی محکمی دقیق تر و علمی تر باید.

منابع:

فرانک پارکین، ماکس وبر، شهناز مسمی پرست، انتشارات ققنوس، پاییز سال ۱۳۸۱، چاپ اول.
ماکس وبر، روش شناسی علوم اجتماعی، حسن چاووشیان، انتشارات مرکز، سال ۱۳۸۲، چاپ اول.
ژولین فروند، جامعه شناسی ماکس وبر، عبدالحسین نیک گهر، ناشر رابزن، سال ۱۳۶۸، چاپ دوم.
لوئیس کوزر، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی، محسن ثلاثی، انتشارات علمی، تابستان ۱۳۷۲، چاپ چهارم.
ریمون آرون، مراحل اساسی اندیشه در جامعه شناسی، باقر پرهام، ناشر سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، آذرماه ۱۳۶۳، چاپ اول.
ماکس وبر، اقتصاد وجامعه، عباس منوچهری، ناشر انتشارات مولی، چاپ اول سال ۱۳۷۴

به مناسبت سالروز نخستین ترجمه انجیل توسط «مارتین لوتر»

طنز تلخ کفر و ایمان «لوتر»

بخش دوم وپایانی

علیرضا حسین زاده

لوتر به همان میزان که در اندیشه دینی، از آزادی مذهبی و فردگرایی دفاع می کرد و حق تفسیر حکم خداوند را نه به معیارهای شعور و وجدان فردی برای همگان محترم می شمرد، در اندیشه سیاسی به ظاهر هوادار دولت مطلقه و ناسیونالیسم بود و حق هرگونه شورش علیه شهریاران را مردود می دانست.

به اعتقاد او حتی قدرت ستمگران هم از خداوند است و فقط او حق دارد آنها را از قدرت برکنار کند. وی در نامه ای سرگشاده خطاب به اشراف مسیحی نوشت که شورش و هرج و مرج کار شیطان است و نظم و سامان باید به هر بهایی حفظ شود.

او گفت: وظیفه شهریار، فرمانروایی کردن است و وظیفه مردم اطاعت کردن، مردم حق ندارند در برابر فرمانروا فعالانه مقاومت کنند. لوتر آن گاه که جنبش های روستایی تحت تأثیر تعالیم مذهبی او علیه نظام فئودالی شوریدند در تشویق «گروه هایی که از جنبش زبان می دیدند» گفت: «بکشید.

اندیشه سیاسی لوتر را شاید بتوان در راستای تاکتیک مبارزاتی وی برای حفظ مذهب راستین با تکیه بر قدرت شهریاران اروپایی در مقابل هواداران پاپ و اقلیت های اعتراضی پروتستان ارزیابی کرد، اما تناقض میان رأی او در خصوص محق دانستن افراد در تفسیر انجیل بنا به معیارهای فردی از یکسو و نظرش در باب عقل و برداشت های عقلانی از سوی دیگر را به سهولت نتوان موجه شمرد. او در رساله «دستگاه پاپ در رم» که در سال ۱۵۲۰ منتشر شد، می گوید: کتاب مقدس اکیداً ما را از پیروی از عقل خود منع می کند. سفر تثنیه ۱۲ می گوید: «نخواهی چنین کرد... هر کسی در چشم خودش بر حق است». زیرا عقل آدمی همواره علیه قانون خداوند می کوشد. چنانکه سفر تکوین ۶ می گوید: «هر اندیشه و خیال قلب انسان همواره صرفاً تباه است»، بنابراین کوشش برای اثبات یا دفاع از نظم الهی با رجوع به عقل انسانی - اگر آن عقل به وسیله ایمان تثبیت و تنویر نشده باشد - به همان میزان بیهوده است که بکوشیم با فانوس خاموشی خورشید را روشن سازیم و یا صخره ای را بر رویی یک نی قرار دهیم. زیرا اشعیاء ۷ عقل را تابع ایمان می سازد و می گوید: «اگر ایمان نداشته باشی فهم یا عقل نخواهی داشت.» و نمی گوید: «اگر عقل نداشته باشی، ایمان نخواهی داشت»... در پایان همان رساله آورده است، اگر این را حقیقت بدانیم که خداوند همه چیز را پیشاپیش می داند و سرنوشت همه چیز را از پیش تعیین می کند و نه در پیش دانی خود دچار اشتباه می شود و نه در تعیین سرنوشت امور دچار مانع و محدودیت می شود و هیچ چیز جز به اراده او رخ نمی دهد، پس در آن صورت به گواهی خود عقل ممکن نیست هیچگونه انتخاب آزادی در انسان یا فرشته و یا هرمخلوق دیگری موجودباشد.

و سرانجام، این طنزی است ماندگار که:

مارتین لوتر آلمانی، کشیش پارسا و معتقد به وحی و الهام مافوق طبیعی و وفادار به حماسه مسیح، که به جای عقل از ایمان دفاع می کرد و خواستار احیا و تجدد مسیحی بود، با تمام بدبینی ای که به سرمایه داران داشت، جنبشی را راهبری کرد که در گسترش فردگرایی، پیشبرد ناسیونالیسم، تحقق دموکراسی، ترویج «روحیه سرمایه داری» و غیرمذهبی کردن جامعه غربی، بسیارمؤثر واقع شد.

FIRST NOTICE (113565)

National Iranian Oil Refining and Distribution Co.
Esfahan Oil Refining Co.

IN THE NAME OF GOD

TENDER NO.
REP-51026-ER

Esfahan Oil Refining Company (E.O.R.C) A Subsidiary Of N.I.O.R.D.C Is Intending To Procure Its Requirement To The Following Goods:

ITEM	UNIT	QTY	DESCRIPTION
01	NO	01	COMPLETE SKID MOUNTED TYPE ULTRASONIC FLOWMETERING SYSTEM

REMARKS:
1.Further specifications shall be submitted through tender documents.
2.A tender guarantee (BID BOND) equal to euro 7,325.00 or Rls 90,000,000 shall be submitted by each tenderer.
3.All of the interested companies are required to send at a maximum of 15 days from this publication date, a resume of their activities, marked with the tender no., to the Esfahan Oil Refining Co., material procurement dept.,through courier , mail/fax/email for evaluation, selecting and sending enquiry to the most qualified tenderers.
4.Resumes received after the A/M time limit, will not be considered.

CONTACT DETAILS:
Add: materials Department - Esfahan Oil Refining Co.
Kilometer 5 of Esfahan - Tehran Road
P.O Box: 81465-415
Esfahan - Iran
E-mail: foreign-purchase@esfahan-refinery.ir
Tel: (98-311) 3923369, fax: (98-311) 3802702

Public Relations
Esfahan Oil Refining Co.

Email:
info@esfahan-refinery.ir
Website:
WWW.esfahan-refinery.ir

ADDRESS SITE:
WWW.SHANA.IR
Esfahan Oil Refining Co.
Address:
5th Km Esfahan - Tehran Highway
P.O BOX: 81465-415
Tel: +98(311)6686041-8
Fax: +98(21)66152836

HOTEL RESERVATION CENTER
ONLINE
میعاد اقامت
اولین مرکز بین المللی رزرو هتل
رزرو هتل نوروز ۸۶
هتل های چهارستاره و پنج ستاره
اروپا، آمریکا، آفریقا، آسیا
اصفهان، شیراز، یزد، کرمان، کیش، قشم، مشهد
بندر انزلی، رامسر، نمک آبرود، بندر عباس
تهران، میدان فاطمی، ساختمان فاطمی
تلفن: ۲۲-۸۸۹۵۲۳۲۰ فکس: ۸۸۹۶۶۸۹۲

قبرس
بلیط - ویزا - هتل - وقت سفارت
از فرودگاه های استانبول، تایلند، مالزی، سنگاپور، سواحل خلیج فارس، هند، چین
کیش - مشهد
فروش بلیط خارجی
تلفن های تماس: ۲۲۸۵۲۵۲۸ - ۶۶۴۳۹۵۷۰ - ۶۶۴۳۹۵۷۰ آرین سیر ۸۸۷۳۷۷۲۹

قشم
سفرهای ارزان قیمت - تورهای ویژه جزیره
۲ شب ۹۹۰۰۰ تومان
۳ شب ۱۰۹۰۰۰ تومان
هتل بین المللی ۴ ستاره قشم - صبحانه - گشت نیمروزی ترانسفر - راهنما - (یکشنبه - سه شنبه - جمعه) هر هفته
هرخاب ۸۸۷۴۱۸۶۰

بلیط ارزان به اروپا و آمریکا
سواحل خلیج فارس
تعطیلات ۲۶ بهمن
هتل ۴ ستاره سان اند سند - ایران ایر
وقت و سرویس سفارت - راهنما
تایلند
تعطیلات ۲۶ بهمن
هتل های ۳-۴ و ۵ ستاره
پرواز مستقیم با ایر پاس ماهان
آنکارا
وقت سفارت رایگان - راهنما
پرواز مستقیم با ایران ایر
استانبول
هتل + پرواز ایران ایر
خدمات سفارت - راهنما
جهار راه قصر - ابتدای دکتر بهشتی - سمت چپ پلاک ۱۲ - طبقه همکف
ساحل گشت ۸۸۴۰۵۷۰۰

سواحل خلیج فارس
تور کامل ۴ روزه ۳۱۹۰۰۰ تومان
ویژه زائرین و فستیوال خرید
استانبول
تور کامل ۱ هفته ۲۵۹۰۰۰ تومان
بلیط تک ۱۳۵۰۰۰ تومان
دلتا یان
شریعتی بالاتر از میرداماد
۲۲۲۲۲۴۲۶
۶۶۷۵-۴۰۹ - ۱۱
چاپ آگهی های آژانسهای مسافرتی با شرایط ویژه

وزارت نیرو
شرکت آب و فاضلاب گیلان (سهامی خاص)

فراخوان عمومی (نوبت اول) ۵۷-۸۵ق

شرکت آب و فاضلاب شهری استان گیلان در نظر دارد از پیمانکاران واجدشرایط برای دریافت اسناد ارزیابی،توان اجرای کار با مشخصات ذیل دعوت بعمل آورد. لذا از کلیه پیمانکاران دارای توان اجرای کار مایل به شرکت در مناقصه دعوت می شود برای دریافت اسناد ارزیابی پس از درج آگهی فراخوان نوبت اول و حداکثر تا ۴ روز بعد از چاپ آگهی نوبت دوم در روزنامه بین ساعت ۸ صبح تا ۱۲ ظهر به نشانی رشت، جنب پارک قدس شرکت آب و فاضلاب شهری استان گیلان، دفتر قرارداد ها مراجعه نمایند و پس از دو هفته از آخرین مهلت دریافت اسناد مذکور را تکمیل و به نشانی فوق الذکر تحویل نمایند. ضمناً نتایج ظرف شش روز پس از مهلت فوق الشاره اعلام و برای شرکت کنندگانی که واجد نصاب امتیاز لازم باشند دعوتنامه مناقصه ارسال خواهد شد.
شرکت آب و فاضلاب شهری استان گیلان در رد یا قبول هریک یا کلیه پیشنهادات مختار می باشد. داوطلبان می توانند برای کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۳۲۲۱۰۲۵-۷ - ۱۳۱ - داخلی ۲۹۳ تماس حاصل نمایند. این مناقصه در سایت اینترنتی شرکت آب و فاضلاب شهری استان گیلان به نشانی www.abfa-guilan.com نیز قابل دسترسی می باشد.

مشخصات پروژه
۱- موضوع مناقصه: اجرای خط اصلی انتقال فاضلاب سیاهکل
۲- کار فرما: شرکت آب و فاضلاب شهری استان گیلان
۳- دستگاه نظارت: مهندسین مشاور ایراناب
۴- مبلغ تضمین شرکت در مناقصه: ۱۴۴۳۵۴۲ ریال
۵- مدت اجرا: ۸ ماه
۶- محل تأمین اعتبار: عمرانی - استانی
۷- رشته پیمانکاران: تأسیسات و تجهیزات
هزینه درج آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.